

KROUŽKOVATEL

Zpravodaj Společnosti spolupracovníků Kroužkovací stanice NM

29

květen 2020

Pěnice černohlavá je dalším z cílových druhů kroužkovací stanice; více v článku Petra Klvaní na str. 15

Foto: Radomír Šálek

Vážení kolegové,

dostává se vám do rukou již 29. číslo našeho zpravodaje. Jak sami vidíte, došlo k největším změnám v jeho podobě od roku 2009, kdy jsme začali časopis vydávat ve velkém formátu. Přešli jsme na celobarevnou verzi a jiný typ papíru, více šetrný k přírodě a podle nás i více odpovídající našemu záměru. Nepopírám, že jsme se inspirovali ve Velké Británii zpravodajem *Life cycle*. Pro tuto dobu je možná trochu příznačné, že britskému zpravodaji po osmi číslech došel dech a od roku 2018 se na stránkách jeho vydavatele, British Trust for Ornithology (BTO), neobjevilo nové číslo. O to více si vážím faktu, že letos vyšlo již 21. číslo *Kroužkovatele*, na němž jsem se podílel. Co v něm naleznete?

Data z CESu ukazují na poměrně výrazný propad hnízdní produktivity v minulém roce. Naopak dobrý rok 2018 se nejspíše odrazil v poměrně vysoké početnosti dospělců. Projekt RAS se poprvé snaží uceleněji představit výsledky, které se během něj povedlo získat. Inspiraci, jak strávit přelom srpna a září, můžeme načerpat v článku Romana a Vladimíra Slobodníků. Pavel Kverek představí kvalitativní znaky, podle nichž lze spolehlivě rozlišit dospělé a mladé slavíky během letních odchytů. Naopak článek Martiny Hanzlíkové nám trochu té jistoty bere, když poukazuje na možné anomálie v pelichání

mladých slavíků modráčků. Zvýšený zájem o vlaštovku v posledních letech pomáhá hledat odpověď na řadu zajímavých otázek z hnízdní biologie. Jedním z takových témat je bezesporu křížení mezi vlaštovkou a jiříčkou. Informace o tomto fenoménu včetně výzvy k zapojení naleznete v článku Václava Jelínka a jeho kolegů.

Řada článků, které v *Kroužkovateli* uveřejňujeme, je výsledkem dlouholeté specializace a systematické práce. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že kdo začne s dlouhodobým projektem, po určité době zjistí, že je to kupodivu vysoce naplňující a nikterak jednotvárná činnost. Přesto budete nezasevěným lidem těžko vysvětlovat, že měsíc nebudete spát doma, protože budete sledovat noční tah slavíků. Proč máte tři CESové lokality, na nichž trávíte podstatnou část jara a letního volna, proč vaše rodina nejedí na dovolenou v sezoně... Ano, kroužkování je těžko vysvětlitelná vášeň a já vám přeji, ať si ji letos dosyta užijete. Nezapomínejme ale ani na tu méně zábavnou část, kterou představuje pečlivý záznam získaných dat. Zkusme zapisovat vše, co lze díky našim znalostem u daného druhu určit. Nikdy nevíme, zda naše sporadické záznamy nebudou v součtu cenné a nepřispějí k zajímavým výsledkům. Což nakonec dokládají i výzvy ke spolupráci v tomto *Kroužkovateli*.

A jako redaktor bych si přál, aby se co nejvíce z vás o své poznatky a nápady podělilo na stránkách *Kroužkovatele*, aby nedopadl stejně jako britský magazín.

Petr Klvaňa

Projekt CES v České republice v roce 2019

Miroslav Jelínek | mir.jelinek@email.cz

Petr Klvaňa | petr_klvana@nm.cz

V roce 2019 proběhl již 16. ročník projektu CES. Podobně jako v předchozích dvou letech bylo celkově obsazeno 26 lokalit. Potěšující je skutečnost, že na šestnácti lokalitách je chytáno nepřetržitě 10 a více let, z toho na 12 lokalitách beze změny odchytových stanovišť. Na čtyřech lokalitách naopak proběhly výrazné změny odchytových stanovišť. Oproti roku 2018 nedošlo v roce 2019 na žádném z odchytových míst k výraznějším změnám. Pouze na lokalitě Krumvíř byla odchytová linie posunuta z důvodu vysekání části rákosiny. Na všech stanovištích bylo provedeno devět předepsaných kontrol s výjimkou Žehuňského rybníka, kde se chytalo jen v osmi termínech.

Zastoupení jednotlivých biotopů na lokalitách CES je v posledních letech přibližně stejné. Zhruba ze dvou třetin (62 %) převažují mokřady a podmáčené biotopy (rákosiny, podmáčené keře a vrbiny) a jednu třetinu (38 %) tvoří tzv. suchá stanoviště (suché keře, případně vzrostlejší stromy a sady). Výrazněji se nemění ani průměrná délka natažených sítí. V roce 2019 činil průměr na jednu lokalitu 106 metrů sítí (na jednotlivých stanovištích 70–168 metrů).

V roce 2019 kroužkovatelé vykázali v rámci projektu CES celkem 9027 odchycených jedinců (5063 ad., 3964 juv.) od 84 druhů, což je mírně nadprůměrný výsledek. Podobně jako v předchozích letech byl dominantním druhem v sítích rákosník obecný (16,6 % – 1 500 ex.) následovaný pěnicí černohlavou (10,2 % – 921 ex.), rákosníkem

proužkováným (9,2 % – 807 ex.), budníčkem menším (7,6 % – 682 ex.), sýkorou koňadrou (6,1 % – 552 ex.), sýkorou modřinkou (5,6 % – 503 ex.) a rákosníkem zpěvným (5,3 % – 477 ex.).

Z klimatického hlediska byla hnízdní sezona (duben až červenec) 2019 spíše teplejší a sušší (+1,2°C a 86 % úhrnu srážek oproti dlouhodobému normálu). Na hnízdění časněji hnízdících druhů se však negativně odrazil velmi chladný a deštivý květen, a to zejména období od druhé dekády května. Špatné počasí zapříčinilo hromadné úhyny mláďat na hnízdech (typicky např. sýkor a vlaštovek), což se negativně odrazilo na hnízdní produktivitu většiny druhů (tab. 2). Naopak početnost adultů byla poměrně vysoká, jediným druhem, u něž byl zaznamenán meziroční pokles dospělců, byl kos černý (tab. 2). Červen a červenec byly již poměrně suché a teplé. Hnízdní úspěšnost byla v roce 2019 mírně podprůměrná, ale opět (podobně jako v předchozích letech) s výraznými rozdíly mezi jednotlivými lokalitami. Např. na rybníku Velký Košíř u Litomyšle, v Draháňské rokli na okraji Prahy a Chouči na Teplícku nedosahoval průměrný index hnízdní úspěšnosti (vyjádřený jako poměr chycených dospělých a mladých ptáků) ani 30 % s minimem 25,4 % na Velkém Košíři. Naopak na lokalitách Záhlinice, Průhonice u Prahy, rybníky Baroch a Bohdanečský na Pardubicku, rybníky Labuť u Blatné a Řežabinec na Písecku hnízdní úspěšnost přesahovala 50 % s maximem 53,9 % v Záhlinicích na Moravě.

Ze zajímavějších druhů ptáků se podařilo odchytit např. bukáčka malého (2 ad. – ryb. Větrov, KA a 1 ad. – Žehuňský ryb., KO), holuba hrivnáče (2 ad. – Průhonice, PZ), kukačku obecnou (1 ex. – Opočno, RK), strakapouda prostředního (2 ex. – ryb. Baroch, PA, 1 ex. – Opočno, RK), opět vlhu pestrou (2 ad. – Krumvíř, BV), konipase lučního (2 ex. – ryb. Labuť, ST, 1 ex. – mokřad Krumvíř, BV), slavíka tmavého (1 M – Velký Tisý, JH), pěnici vlašskou (12 ex. – střelnice Kolvín, RO, 3 ex. – Chouč, TP, 1 ex. – Krumvíř, BV, 1 ex. – Obora Libeň, RA), hýla rudého (1 ex. – Žehuňský ryb., KO a 1 ex. – ryb. Zbožňov, KH), žluvu hajní (2 ex. – Opočno, RK a 1 ex. – ryb. Řežabinec, PI) a strnada lučního (1 ex. – Chouč, TP). Podobně jako v roce 2018 je zřetelně nižší počet chycených sýkořic vousatých. Celkem bylo při CESu v roce 2019 chyceno na šesti tradičních lokalitách jen 72 ex. (31 ex. – Krumvíř, BV, 19 ex. – Novozámecký ryb., CL, 9 ex. – ryb. Řežabinec, PI, 6 ex. – ryb. Velký Tisý, JH a Bohdanečský ryb., PA, 1 ex. – ryb. Labuť, ST).

Problémem akce CES u nás zůstává nerovnoměrné rozložení odchytových lokalit. Jejich absence se týká především Moravy,

Tab. 1: Přehled lokalit projektu CES v roce 2018, počty chycených ptáků a délka exponovaných sítí, *) v roce 2010 odchyt přerušen

kód	lokalita, okres	začátek akce	počet ex. +1K	počet ex. 1K	celkem ex.	sítě (m)	ex./m
6	Čekanice, ryb. Ovčín, ST	2004	169	120	289	82	3,52
7	rybník Řežabinec, PI	2004	214	224	438	78	5,62
12	rybník Velký Košíř, SY	2004	203	69	272	140	1,94
14	rybník Baroch, PA	2004	209	229	438	104	4,21
18	Hleďsebe, ME	2004	127	91	218	84	2,60
20	Záhlinice, KM	2005*)	202	236	438	146	3,00
22	Lhotka, ME	2005	149	102	251	79	3,18
23	Choteč, PZ	2007	216	120	336	168	2,00
24	Chouč, TP	2007	160	66	226	124	1,82
26	rybník Zbožňov, KH	2008	207	100	307	71	4,32
27	Dubové Mlýny, CB	2010	113	62	175	91	1,92
30	Velký Tisý, JH	2009	213	154	367	114	3,22
34	Novozámecký ryb. II, CL	2011	313	269	582	132	4,41
35	Žehuňský ryb. II, KO **)	2012	246	184	430	98	4,39
37	Průhonice, PH	2012	280	316	596	144	4,14
38	Bohdanečský ryb. III, PA	2012	156	167	323	70	4,61
40	ryb. Labuť, ST	2013	205	220	425	84	5,06
41	Zeměchy II, ME	2013	259	132	391	120	3,26
42	Střelnice Kolvín, RO	2014	206	211	417	150	2,78
43	Mokřiny U Vomáček, CB	2014	262	121	383	133	2,88
44	Desná, SY	2015	123	90	213	78	2,73
45	Obora Libeň, RA	2016	113	108	221	95	2,33
46	Krumvíř, BV	2017	172	133	305	72	4,24
47	Opočno, RK	2017	128	109	237	71	3,34
49	Draháňská rokli, AA	2018	164	66	230	114	2,02
50	rybník Větrov, KA	2018	254	263	517	121	4,27

*) V roce 2010 odchyt přerušen

**) V roce 2019 provedeno jen 8 kontrol

Českomoravské vrchoviny a západních Čech. Noví spolupracovníci jsou vždy vítáni. Pro akci CES je za určitých podmínek vhodná každá lokalita (bez ohledu na biotop), kde lze během jedné hnízdní sezony chytit nejméně 100–150 ptáků, nebo lokalita

s početným výskytem málo chytaného druhu (např. hýla rudého, pěnice vlašské, sýkory uhelníčka, sýkory parukářky apod.).

Projekt CES má dlouhodobý charakter a patří mezi priority kroužkovací stanice, Společnosti spolupracovníků kroužkovací

stanice a Euringu. Důležité je při chytání v rámci CESu především vytrvat a provádět akci na stejném místě alespoň 5 let po sobě. Na závěr bychom chtěli poděkovat všem kroužkovatelům, kteří se v roce 2019 zapojili do projektu CES.

Tab. 2: Trend početnosti adultních ptáků a hnízdní produktivity vybraných druhů v rámci projektu CES v ČR v roce 2018 ve srovnání s krátkodobým průměrem z let 2014–2018

	Druh	Početnost adultů		Hnízdní produktivita	
		2014–2018/2019	2018/2019	2014–2018/2019	2018/2019
dálková migranti	rákosník velký	▲▲	▲▲▲	▲	▲
	rákosník zpěvný	▲	0	▼	▼▼
	rákosník obecný	▲	▲	▼	▼
	rákosník proužkovaný	▲▲	▲	▼	▼
	cvrčilka slavíková	▲▲	▲▲▲	▼	▼
	cvrčilka zelená	▲	▼	▲	▼
	budníček větší	▲▲	▲	▼	▼
	pěnice slavíková	▲▲	▲▲	▼	▼▼
	pěnice hnědokrídla	▲▲	▲▲	▼	▼▼
	pěnice pokřovní	▲▲▲	▼▼	▲▲▲	▼▼▼
	slavík obecný *)	▲	0	▲	0
	tuhýk obecný	▲	0	▼▼	▼▼
migranti	budníček menší	▲▲	▲▲▲	▼▼	▼▼▼
	pěnice černohlavá	▲▲	▲	▼	▼▼
	pěvuška modrá	▲▲	▲▲	▼	▼▼
	červenka obecná	▲	▲	▲	▼
	slavík modráček	▲▲	▲▲	▼	▼▼
	kos černý	▼	▼	▼	▼
	drozd zpěvný	▲▲	▲	▼	▼▼
	strnad rákosní	▲	0	▼	▼
rezidenti	sýkora modřinka	▲▲	▲	▲	▼
	sýkora koňadra	▲	▲	0	▼
	mlynařík dlouhoocasý *)	▼	▲▲▲	▼	▼▼
	sýkořice vousatá *)	▼▼	▼▼▼	▲	▲
	zvonek zelený *)	▼	▼	▲	▲▲
	vrabec polní *)	▲	0	▼	▼
	strnad obecný	▲▲	▲	▼▼	▼▼▼

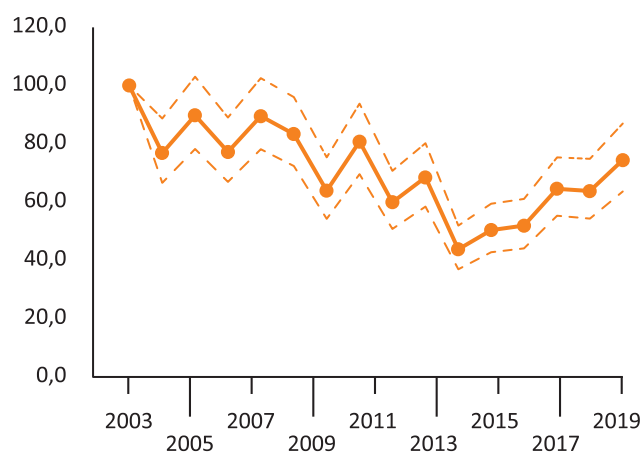
Dlouhodobý trend:

▲ vzestup <25 %
 ▲▲ vzestup 25–50 %
 ▲▲▲ vzestup >50 %

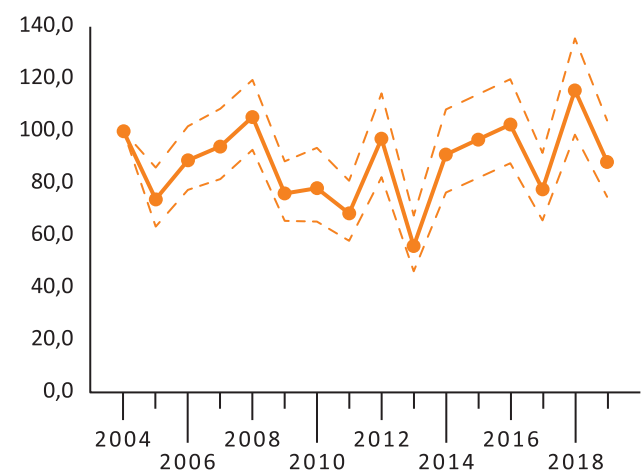
▼ pokles <25 %
 ▼▼ pokles 25–50 %
 ▼▼▼ pokles >50 %

*) nízké počty chycených ptáků

Graf 1: Vývoj relativní početnosti dospělců u rákosníka proužkovaného v letech 2004–2019 (n=5810). Podobně, jako u řady dalších druhů, bylo i u rákosníka proužkovaného dosaženo v roce 2019 jedné z nejvyšších hodnot za poslední roky. Avšak i přes rekordní počty okroužkovaných jedinců v posledních dvou letech, dosahuje hnízdní početnost rákosníka proužkovaného pouze 75 % početnosti z roku 2004.

Graf 2: Vývoj hnízdní produktivity u rákosníka proužkovaného v letech 2004–2019. Zatímco v roce 2018 byla hnízdní produktivita obecně velmi vysoká, chladná druhá polovina května roku 2019 pravděpodobně zapříčinila nižší počet vyvedených mláďat u řady druhů.

Projekt RAS přináší výsledky

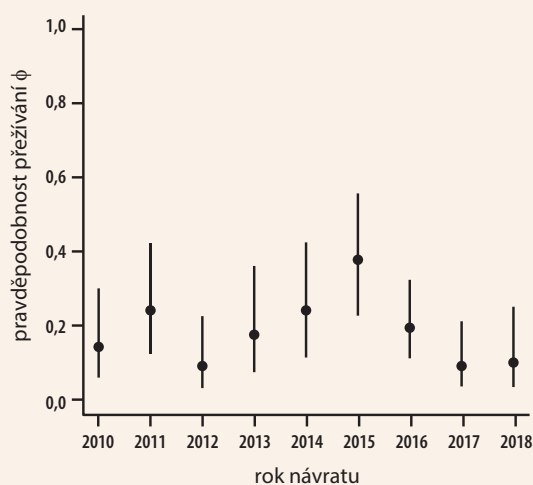
Zdeněk Valeš | zetval@volny.cz

I svým jedenáctým ročníkem potvrdil projekt RAS své důležité postavení mezi projekty sledujícími populační změny u našich hnízdicích ptáků. Nejen že úsilí všech zapojených kroužkovatelů zůstalo konstantní, ale za pomoci kolegů Petra Procházky a Petra Klvani se podařilo vyhodnotit získaná data u 18 sledovaných druhů. Byť vyhodnocení není bez potíží a zatím neumíme spojit a vyhodnotit projekty z různých časových období. V příložených grafech naleznete ukázkou vyhodnocení u druhů, u nichž se podařilo získat dostatek dat, ať již v rámci jednoho projektu, nebo spojením projektů, které probíhaly ve stejném období.

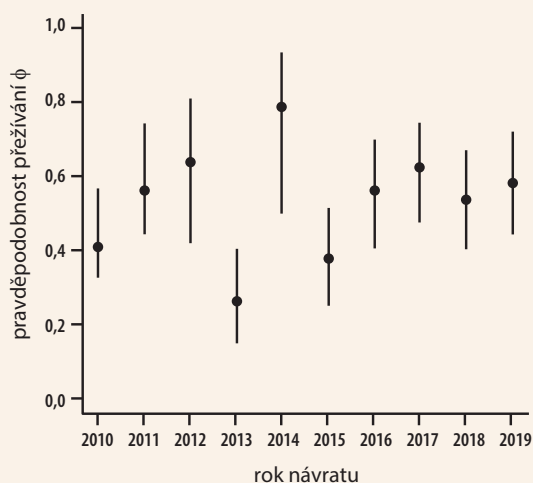
Během hnízdního období roku 2019 se do projektu RAS zapojilo 48 kroužkovatelů v 61 aktivních projektech u 21 ptačích druhů. Nově se podařilo okroužkovat 2970 dospělých jedinců a získat 969 zpětných hlášení. Nejvíce projektů, konkrétně deset, bylo věnováno vlaštovce obecné. Souvisí to s aktivitou mnoha kroužkovatelů, kteří se původně věnovali pouze kroužkování mláďat na hnízdech a nyní přidali i odchvy dospělců ve stájích, které bývají poměrně nenáročné. Dalším oblíbeným druhem je šoupálek dlouhoprstý, u kterého v roce 2019 proběhlo pět aktivních projektů. Podobně je na tom i břehule říční, u níž evidujeme rovněž pět projektů. Počty projektů u dalších druhů naleznete v tabulce.

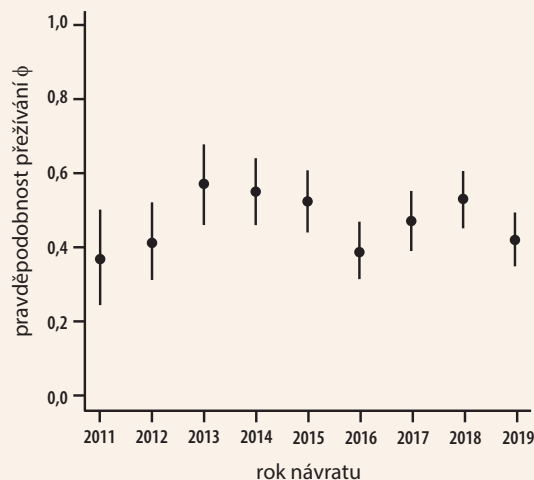
* body v grafech ukazují průměrný odhad pravděpodobnosti meziročního přežívání z modelu s konstantní pravděpodobností odchytu. Úsečky znázorňují 95% intervaly spolehlivosti těchto odhadů.

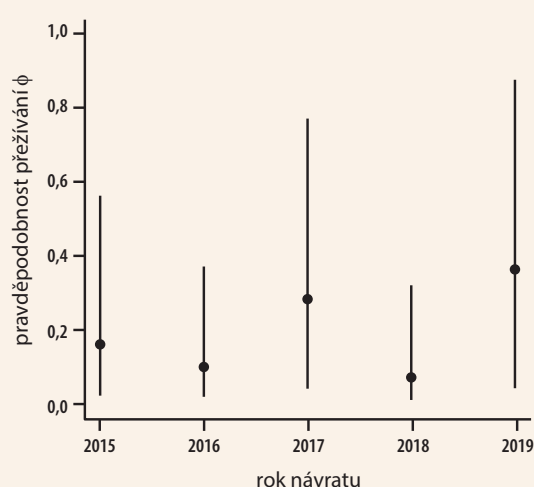
1. Ledňáček říční (n=582) – graf zahrnuje data z let 2009–2018 ze dvou projektů od J. Brožky (Českolipsko) a P. Čecha (Podblanicko), která určila celkovou průměrnou míru přežívání dospělých jedinců na hodnotě 18 %. Je tak vidět, že život ledňáčků je velmi krátký a intenzivní. Předpokládá se, že na míru přežívání mají vliv nízké teploty během zimy. Je zajímavé, že graf míry přežívání je téměř shodný s grafem Jednotného programu sčítání ptáků.

2. Lejsek bělokrký (n=775) – graf zahrnuje data z projektu J. Strítěského z let 2009–2019, který sleduje budkovou populaci ve vojenském újezdu Březina na Prostějovsku. Celková průměrná hodnota meziročního přežívání je překvapivě vysoká 53 %.

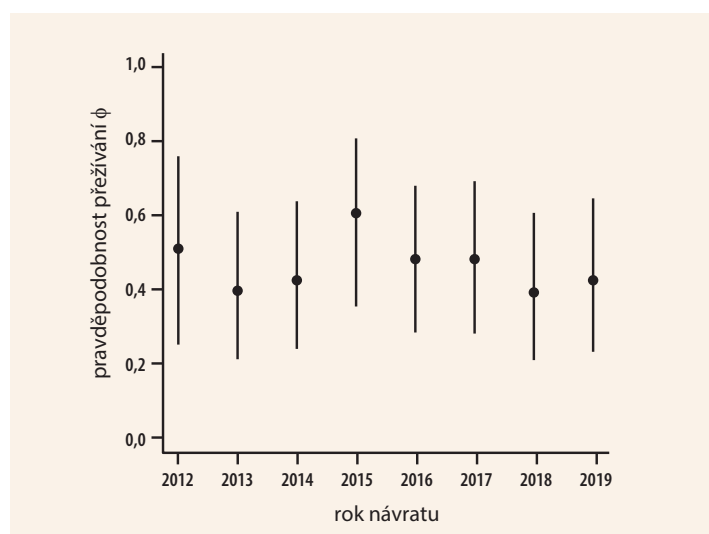
3. Vlaštovka obecná (n=1648) – dlouhodobý trend meziročního přežívání je u tohoto druhu poměrně stabilní. Graf zobrazuje data z let 2010–2019 ze dvou projektů, které na Svitavsku realizují V. Jelínek a F. Buben. Průměrná míra přežívání dosahuje 47 %. To je poměrně vysoká hodnota; např. v Anglii dosahuje průměrná míra přežívání 36 %. V současnosti je pět aktivních projektů a zájem o vlaštovku stále stoupá, což je dobrý předpoklad pro kvalitní data do budoucna.

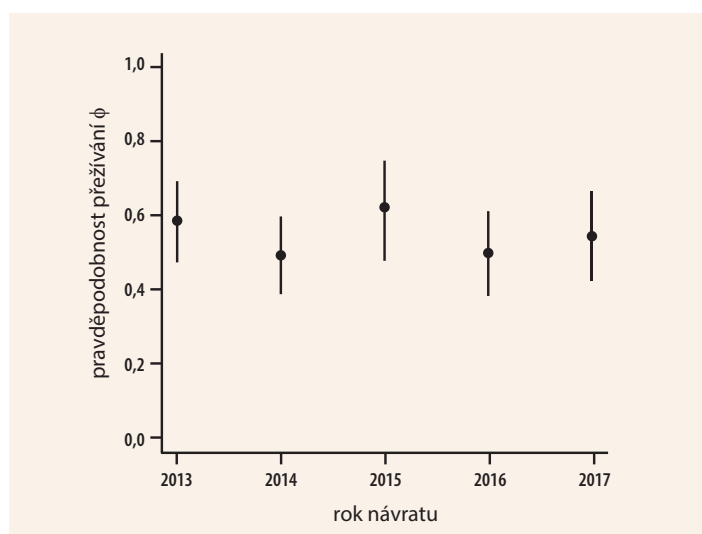
4. Králíček ohnivý (n=1011) – je zejména v hnízdním období kroužkovateli stále opomíjený. V grafu jsou spojena data z let 2014–2019 z projektů M. Vavříka, J. Švejdy a P. Klvani. U tohoto druhu se nedaří velké množství retrapů, a tak je interval spolehlivosti hodně široký. Přesto se průměrná 20% míra přežívání jeví poměrně realistická.

Tab. 1: Přehled počtu projektů a kvality dat (? značí, že projekt zatím nelze vyhodnotit)

druh	okroužkováno/kontrolováno 2019	počet všech projektů	počet aktivních projektů	kvalita dat	průměrné meziroční přežívání v %
<i>bramborníček hnědý</i>	0/0	1	0	nedostatečná	nelze vyhodnotit
<i>břehule říční</i>	771/198	16	10	dobrá	42
<i>budníček lesní</i>	21/0	7	3	nejistá	32
<i>budníček menší</i>	98/10	4	4	?	?
<i>budníček větší</i>	0/0	2	0	nejistá	30
<i>cvrčilka říční</i>	0/0	2	0	nedostatečná	nelze vyhodnotit
<i>cvrčilka zelená</i>	0/0	11	0	nejistá	19
<i>jiříčka obecná</i>	404/187	5	4	dobrá	41
<i>králíček obecný</i>	0/0	1	0	nejistá	15
<i>králíček ohnivý</i>	204/6	6	4	nejistá	20
<i>krutihlav obecný</i>	237/61	4	4	nejistá	30
<i>labuť velká</i>	18/21	1	1	?	?
<i>ledňáček říční</i>	0/0	2	0	dobrá	18
<i>linduška lesní</i>	0/0	1	0	nejistá	49
<i>lejsek bělokřký</i>	53/78	1	1	dobrá	53
<i>rákosník obecný</i>	11/15	2	2	?	?
<i>rákosník proužkovaný</i>	54/6	3	2	?	?
<i>rákosník velký</i>	101/44	2	2	dobrá	43
<i>rákosník zpěvný</i>	120/7	3	2	?	?
<i>skorec vodní</i>	12/10	1	1	?	?
<i>slavík modráček</i>	89/2	3	3	dobrá	46
<i>slípka zelenonohá</i>	0/0	1	0	dobrá	55
<i>strnad rákosní</i>	36/12	1	1	?	?
<i>sýkora uhelníček</i>	115/10	4	3	dobrá	37
<i>šoupálek dlouhoprstý</i>	72/49	5	5	dobrá	46
<i>vlaštovka obecná</i>	498/168	14	5	dobrá	47
<i>vrabec domácí</i>	5/2	1	1	nejistá	49
<i>vrabec polní</i>	30/0	1	1	?	?
<i>zvonek zelený</i>	71/10	1	1	?	?

5. Šoupálek dlouhoprstý (n=2002) – graf je zhodnocením projektu M. Hanzlíkové (na Teplicku) z let 2011–2019, který přinesl průměrnou míru přežívání 46 %. V současnosti probíhá pět projektů v různých částech republiky. Do budoucna bude jistě zajímavé posoudit, zda se míra přežívání liší v moravských úvalech a podhorských oblastech severozápadních Čech.

6. Slípka zelenonohá (n=450) – data vycházejí ze sledování barevně značených slípek v Praze, které realizoval K. Pithart v letech 2012–2017. Získaná data ukazují, že meziroční míra přežívání slípek v městském prostředí je poměrně konstantní a pohybuje se kolem 55 %.

✧ Loni byly zaregistrovány dva nové projekty. Oba registrovali kroužkovatelé zpětně, potom co se sledovaným druhům věnovali po tři, respektive sedm let. Jedná se o projekt břehule říční v Oseku a kroužkování labutí velkých na vodních plochách v severozápadních Čechách. Zpětné nahlášení do projektu RAS je možné. Je jen nutné zaslat tabulku v excelu se všemi odchty za sledované období, protože v programu RINGS nejsme schopni u všech druhů vyhledat a vyfiltrovat kýžená data. Určitě někteří z kolegů, kteří se dlouhodobě věnují konkrétnímu druhu, a jejichž pravidelné odchty splňují podmínky pro vyhodnocení v projektu RAS, mají v „šuplíku“ podklady pro zjištění přežívání dospělců za poslední roky. Máte-li takové údaje, neváhejte je prosím přihlásit.

Meziroční přežívání lze sledovat téměř u každého ptačího druhu, u nějž se kroužkovateli nebo skupině kroužkovatelů podaří odchytit nejméně 40–50 dospělých jedinců za sezonu na jedné lokalitě, nebo

případně na více lokalitách. Nutnou podmínkou jsou rovněž řádně zapsaná data do RINGSu. Bohužel ne všichni zapojení kroužkovatelé toto pravidlo splňují. Závěrem chci poděkovat všem aktivně zapojeným kroužkovatelům a popřát jim do další sezony hlavně hodně sil a zdraví. ✧

Seznam kroužkovatelů zapojených do projektu RAS:

V. Brlík, M. Brožová, D. Bubák, F. Buben, R. Doležal, J. Grúz, M. Hanzlíková, J. Hejzlar, P. Heneberg, M. Horák, P. Jaška, A. Jelínek, M. Jelínek, V. Jelínek, P. Klvaňa, A. Klvaňová, Z. Knoll, P. Koleček, P. Kolman, M. Kovář, J. Kubíček, P. Kunčík, P. Louda, M. Loudová, J. Malina, O. Myška, F. Novák, K. Ort, V. Osoba, K. Pithart, Z. Pletka, M. Podhrázký, P. Podzemný, M. Požgayová, P. Procházka, J. Sosnovcová, J. Stříteský, J. Suja, M. Šulc, J. Švejda, L. Urbánek, Z. Valeš, J. Vaník, A. Vaníková, M. Vavřík, J. Veselý, M. Vlk, V. Volf, J. Vyskočil

Určujeme letní slavíky

Pavel Kverek | pkverek@volny.cz

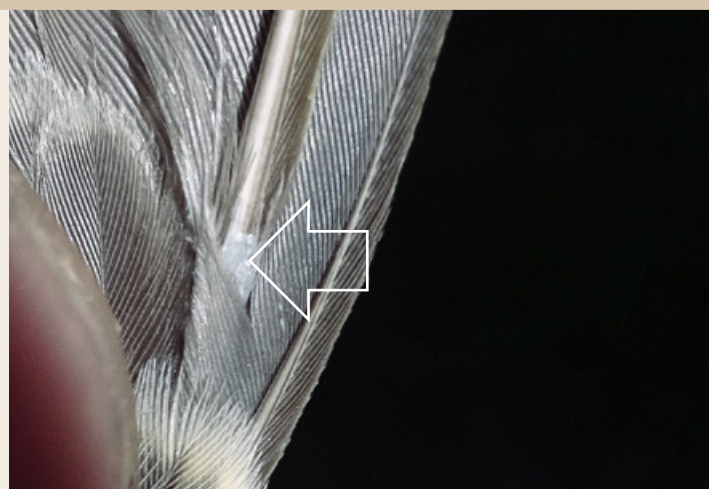
V databázi KS převládají slavíci obecní i tmaví chytaní zjara, nejvýš v době hnízdění, tudíž ve vybledlém šatě. Nově při nočních odchtech v čase odletu máme možnost vidět je přepelichané a výrazně tmavší. V křídlech, kde jsme zvyklí pro odlišení věku hledat světlé skvrny ve špicích velkých krovek či terciálních letek, nacházíme častěji spíše výrazné, barevně odlišné lemy (viz obr. 1). Jak určovat takové slavíky? Seznámím vás se znaky, které nám umožní spolehlivě rozhodnout.

Obr.: 1. I takto může vypadat průtažný starší jedinec slavíka tmavého. Věk ověříme z dorůstajících letek (5. a 6. LL; 2. RL). *Foto: Pavel Kverek*

Neukončený růst letek

Předchozími výzkumy pelichání (v letech 2006–2016) jsem nabyl dojmu, že staří i mladí slavíci se nevydají na cestu dříve, než dokončí výměnu perí – staří kompletní, mladí částečnou. Nyní se ukazuje, že to tak nemusí být, proces může doznávat ještě během tahu, čehož lze využít při rozlišování věku. U mladých můžeme zachytit ještě zbytek masky, která je měněna jako poslední (viz obr. 5), u starších se vyplatí perí v křídlech prohlížet i zespodu a pátrat po případně nedorostlých letkách. Šanci najít takový jev zvyšuje skutečnost, že ještě po určitý

Obr.: 2. Zbytek toulce u 2. a 3. RL staršího slavíka obecného v čase tahu *Foto: Pavel Kverek*

Obr.: 3. Oddělující se rohovina běháku staršího slavíka obecného *Foto: Pavel Kverek*

čas během vyzrávání čerstvě dorostlých per je při bázi patrná vosková pochva či její zbytek (viz obr. 2). Víme-li k tomu, kterých per se závěr procesu týká, prohlédnutí křídla je rychlé. Jde o 4.–6. loketní letku (nejčastěji 5.), současně s 2. ruční letkou (viz obr. 4, 7). Případný nález logicky ověřujeme oboustranně. Šanci k zachycení nedopelichaných křídel zvyšuje ještě skutečnost doložená výzkumem pomocí geolokátorů, že víceletí slavíci k první hlavní zastávce spěchají, a znak tedy může vydržet po celou cestu z mnohdy vzdálených hnízdišť až k nám. Platí to pro víceleté ptáky, u mladých podobné znaky nenajdeme.

Obr.: 4. F1 hybridní víceletý slavík na průtahu s dorůstajícími 3. až 6. LL a 2. RL

Foto: Pavel Kverek

Neukončená výměna rohoviny běháků

Víceletí slavíci v čase pelichání obnovují podle mých poznatků společně s peřím též zrohovatělý povrch běháků. Chytáním během jejich odletu na zimoviště se ukázalo, že část těchto ptáků mění rohovinu až během cesty (viz obr. 3). U mladých k podobné výměně rohoviny nedochází, zjistíme-li tedy znak při kroužkování, určení bude jednoznačné.

K obecným znakům

Rýdovák

Pro objektivní posouzení rýdovacích per je lépe slavíka nevkładat do pytlíku, nýbrž jej ponechat v ruce. Ptáci si peří nezohybají, nerozdechávají, nepotřísňují trusem (i když jej na konci nočního letu příliš nebývá). Jedině na zachovalém peří je možné rýdovák objektivně posoudit. Pracujeme s jeho naměřenou délkou, tvarem zakončení per, zjišťujeme případné skvrnění jejich špiček a též šířku praporů. Pozornost věnovaná rýdovákům může v budoucnu výrazně promluvit do rozlišování pohlaví slavíků. Přestože sběr dat stále probíhá, již nyní se ukazuje, že naprostá většina samců má ocas výrazně delší a se širšími prapory než samice.

Křídla

Peří hodnotíme pokud možno ve stínu, podobně i dokumentujeme. Nejprve provedeme standardní druhové rozlišení podle vztahu první ruční letky k příslušným krovkám a též podle zúžení vnějšího praporu třetí, případně čtvrté ruční letky. Zpozornět bychom měli za situace, kdy slavík nelze jednoznačně přiřadit ani k jednomu z přepokládávaných druhů. Může se jednat o křížence, kterých s nočními odchty nápadně přibývá (viz obr. 4, 6). Skvrnění svrchních krovek hledáme tradičně nejprve v řadě loketních krovek, ukazuje se však jako velmi prospěšné sledovat i krovky ruční. Zejména za situace, kdy mladý pták částečným pelicháním vyměnil LK kompletně a rozhraní pelichání chybí. Ruční krovky nejsou částečným pelicháním dotčeny a často nesou v koncích okrové zabarvení, řidší prapory a jsou úzké.

Ocasní krovky

V klíči zmiňované zbarvení podocasních krovek k mezidruhovému odlišení nestačí. Není spolehlivé kvůli značné proměnlivosti.

Oko

Stanovení věku podle duhovky oka lze provádět pouze za dobré světelnosti a na základě zkušeností. Znak se chová podobně jako například u rákosníka velkého, u nějž má duhovka mladých sytě tmavohnědou barvu, u starších je světlejší. V ideálním případě je dobré mít k porovnání současně obě věkové kategorie. Pak rozdíl vidíme hned.

Pneumatizace

Hodnocení stavu pneumatizace lebky je v letním čase již obtížně proveditelné kvůli šupinatosti kůže.

Obr.: 5. Tohoroční slavík obecný na potulce či tahu s ještě zcela nepřepřenou hlavou

Foto: Pavel Kverek

Obr.: 6. F1 hybridní tohoroční pták. Typický poměr 1. RL ke krovkám i její tvar, i „náznak“ zúžení na 4. RL. Toto zúžení je kompromisem mezi praporem zúženým zcela a obvyklou šíří. Přitomno je vždy! U slavíka obecného vypadá jinak. Slavík tmavý má tuto letku již bez zúžení.

Foto: Pavel Kverek

Obr.: 7. Křídlo staršího slavíka obecného na tahu s dosud neukončeným pelicháním (4. až 6. LL; 1. až 3. RL)

Foto: Pavel Kverek

Neobvyklé pelichání některých tohoročních modráčků

Martina Hanzlíková | mart.han@seznam.cz

Odchyty slavíka modráčka střeoevropského provádíme systematicky na výsypce Pokrok od roku 2011. Díky tomu, že jednotlivé tamní hnízdní lokality nejsou příliš rozsáhlé, a navíc se nacházejí poměrně blízko sebe, pohybují se ptáci na poměrně malém území, a to nám dává větší šanci k jejich opakovaným odchytům. Specifické prostředí nám dokonale umožňuje sledovat změny v probíhajícím procesu pravidelného pelichání jak dospělých, tak i tohoročních ptáků.

U převážné většiny modráčků věkové kategorie 1K můžeme najít rozhraní pelichání mezi novými a starými juvenilními loketními krovkami, které bývá dobře viditelné. Nevyměněné vnější LK mívají hnědší odstín a světlé koncové skvrny, na rozdíl od vnitřních přepeřených per. Počet starých juvenilních LK je u každého jedince individuální.

Obr. 1 Juvenilní modráček beze skvrn na RK

Foto: Martina Hanzlíková

Někteří modráčci však mohou vyměnit všechny LK. U těchto ptáků podle našich poznatků začíná výměna loketních krovek stejně jako u adultů od vnějších per a dále pak postupuje směrem k vnitřnímu okraji křídla. LK však mohou vypadnout i postupně po sobě ve velmi krátkých časových intervalech, v podstatě téměř všechny najednou. V takovém případě je naprosto zřejmé, že modráček bude mít velké krovky kompletně vyměněné, a musíme tedy hledat rozhraní jinde, např. mezi pery aluly, terciálními letkami nebo mezi obnovenou zápleštní krovkou a juvenilními RK. Pokud má modráček dobře viditelné skvrny na RK, bývá obvykle snadné najít rozhraní mezi nimi a přepeřenými LK, a tím pádem věk modráčka snadno určíme.

V období 2012–2018 z celkem 307 zkoumaných tohoročních pelichajících modráčků vyměnilo všech 10 loketních krovek 61 ptáků (19,87 %), tedy přibližně každý pátý jedinec. Jedná se tedy o mnohem častější jev, než se dříve předpokládalo, a při určování věku modráčků je potřeba tento fakt zohlednit (např. Jenni a Vinkler udávají, že všechny LK přepelichají pouhá 3 % mladých ptáků).

U některých mladých modráčků však bývá zařazení do správné věkové kategorie velmi obtížné. Mezi tohoročními ptáky se mohou vyskytnout jedinci, kteří už v juvenilním opeření skvrny na RK nemají (viz obr. 1). Když takový modráček v době postjuvenilního pelichání vymění RP, všechny LK i TL a skvrny na zbývajících juvenilních perech jsou jen málo zřetelné, může být nesprávně považován za adultního jedince. Dále se mohou vyskytnout tohoroční modráčci, kteří pelichají loketní či ruční letky a dokonce i ruční krovky. Vypozorovali jsme, že k výměně letek dochází s vyšší pravděpodobností u těch jedinců, u nichž proběhlo přepeření všech LK. Není však pravidlem, že každý

pták, který vymění všech 10 loketních krovek, bude měnit i letky. Výměna letek začíná v prostřední části křídla a postupuje stejně, jako je tomu u adultních modráčků. Počet vyměněných letek bývá zřejmě u každého tohoročního modráčka individuální.

Obr. 2 ukazuje modráčka s kroužkem TS11005, který vymění všech LK, ZK a 5.–10. RL, přičemž 7. a 8. stále dorůstají a 5. a 6. jsou viditelně na začátku růstu v ochranných toulcích, 1.–4. ruční letka zůstává zatím juvenilní. Červená šipka ukazuje prázdné místo, kde čerstvě vypadly 1. a 2. LL. Ostatní (3.–6.) loketní letky (kromě terciálních letek, které také vypadly) jsou zatím též z juvenilního opeření. Na snímku dále vidíme, že modráčkovi zůstalo pouze jedno rýdovací pero, které s největší pravděpodobností v nejbližších dnech také ještě vypadne.

Modráčkovi označenému kroužkem TS11156 na obr. 3 zůstávají v křídle pouze tři krajní juvenilní ruční letky a jedna loketní letka. Ostatní pera jsou již vyměněná, vypadlá nebo ve fázi růstu. Pokud bychom se na RK tohoto jedince podívali pozorně, zjistíme, že se jedná právě o jednoho z tohoročních modráčků, kteří při částečném postjuvenilním pelichání mění spolu s RL i příslušné ruční krovky

Obr. 2 Postjuvenilní pelichání modráčka TS11005

Foto: Martina Hanzlíková

(stejně jako je tomu u adultů). Ty mají jiný barevný odstín než dříve přepeřené sousední LK a zbývající juvenilní RK. Stojí také za povšimnutí, že jediným znakem v křídle poukazujícím na ptáka věkové kategorie 1K, jsou koncové skvrny na perech aluly.

Dodejme, že postupem času odlišné barevné odstíny v křídle ptáka částečně vymizí v souvislosti se stárnutím a blednutím vyměněných per. Otázkou zůstává, zda se výměna jak ručních krovek, tak ručních a loketních letek v této fázi pelichání zastaví, nebo zda bude pokračovat dál. Obr. 4 ukazuje nová dorůstající RP tohoto ptáka.

Na obr. 5 je zachyceno křídlo tohoročního modráčka, který vymění téměř veškeré opeření a nenese jediný znak ptáka věkové kategorie 1K. Samička byla označena kroužkem TR42243 jako juvenil 12. července 2015 a ve stejném roce, 23. srpna, byla na lokalitě následně kontrolována. Ze snímku křídla je patrné, že 3. RL ještě dorůstá a jediná nevyměněná pera jsou 1. a 2. RL. Původní letky mají na první pohled jiný barevný odstín než pera nová. Vzhledem k tomu, že jsme dotyčného modráčka v následujících dnech na výsypce už nezastihli, nemáme ponětí, zda se v tomto stadiu pelichání v křídle zastavilo, nebo zda do odletu na zimoviště samička vyměnila i dvě zbývající ruční letky. Co nesmíme opomenout, jsou rýdovací pera této samičky, jelikož i ta byla kompletně přepeřena (obr. 6).

Počty tohoročních modráčků pelichajících letky se rok od roku liší. Čím je proces spuštěn, však zatím netušíme. Zajímavá je nicméně skutečnost, že v posledních dvou extrémně suchých letech (2018 a 2019) jsme na poměrně vysoký počet odchycených tohoročních jedinců evidovali pouze tři mladé ptáky měnící letky (viz tab. 1).

Tab. 1: Počty modráčků věkové kategorie 1K, u nichž bylo zaznamenáno pelichání některých letek, ať už ručních, nebo loketních.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celkový počet (bez juvenilních modráčků)	12	97	13	22	80	58	60
Počet jedinců pelichajících některé letky	2	4	3	5	5	2	1

Obr. 3 Křídlo modráčka TS11156

Foto: Martina Hanzlíková

Obr. 4 Dorůstající RP modráčka TS11156

Foto: Martina Hanzlíková

Obr. 5 Křídlo modráčka TR42243

Foto: Martina Hanzlíková

Vzhledem k tomu, že modráčky odchyťujeme v různém stadiu pelichání, nedokážeme v mnoha případech určit, jestli někteří jedinci letky teprve pelichat nezačnou, a zároveň ani to, kde se případné pelichání zastaví (a tím pádem kolik bude nakonec v křídle letek nových). V tab. 1 nejsou uvedeni ptáci, u nichž postjuvenilní pelichání ještě nezačalo. Je tak možné, že celkový počet 1K modráčků s některými přepeřenými letkami bude ještě vyšší.

Závěrem lze především vyzdvihnout dříve opomíjený fakt, že ne každý pták pelichající ruční nebo loketní letky musí být nutně dospělý jedinec. Proto je na místě dbát zvýšené opatrnosti při určování věku modráčků.

Obr. 6 Rýdovací pera modráčka TR42243

Foto: Martina Hanzlíková

Recenze

Hanzlíková Martina, Vít Pavel (2019): Pokrok s modráčkem. Bílínská Přírodovědná společnost, z. s., 160 stran

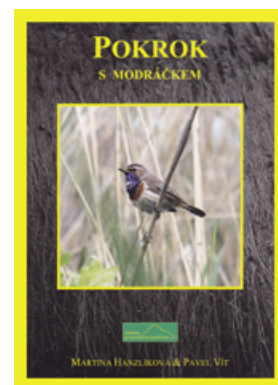
Loni spatřila světlo světa publikace kroužkovatelů Martiny Hanzlíkové a Pavla Víta věnovaná severočeským výsypkám a především slavíkům modráčkovým. Vtipně zvolený název vystihuje dvě zásadní věci – specializaci na konkrétní lokalitu (Pokrok je název výsypky, kde autoři kroužkují) a zároveň i pokrok ve znalostech, kterého bylo dosaženo specializací na konkrétní druh.

Úvodních 60 stran je věnováno představení unikátního biotopu výsypky a jejich fauny i flóry. Podstatnou část knihy ale tvoří detailně zpracované informace o biologii slavíka modráčka. Jen na „Pokroku“ odchytili autoři v letech 2011–2018 úctyhodných 617 jedinců a získali 286 kontrolních odchytů! Kroužkovatele zaujmou zejména kapitoly věnované pelichání. Autoři však v terénu získali unikátní údaje nejen o pelichání, ale i o určování stáří a pohlaví. Výsledky dlouholeté specializace, podpořené precizní fotodokumentací, přináší výsledky, které jsou zcela nové a obohacující i pro kroužkovatele, kterým rukama prošly desítky modráčků. Díky opakovaným kontrolním odchytům se mimo jiné podařilo zdokumentovat, že platnost některých znaků pro určení stáří není absolutní, což dokládá i článek na této dvojstraně. V závěru knihy jsou uvedeny i mapky s polohou zimovišť modráčků z Pokroku, na základě údajů z geolokátorů.

Myslím, že Pokrok s modráčkem představuje nejen precizně zpracovanou a informacemi nabitou publikaci, ale zároveň je i tou nejlepší odpovědí na otázku, proč se v kroužkování specializovat. Rozhodně ji doporučuji všem kroužkovatelům!

Publikaci lze objednat na stránkách Bílínské přírodovědné společnosti: <http://priroda.sdas.cz/daleonas1.htm>

✉ Jaroslav Cepák

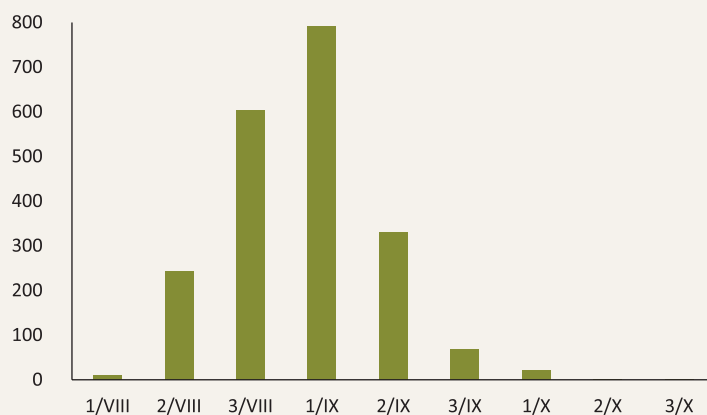
Ako na ľabtušky?

Roman Slobodník | slobodnik@dravce.sk

Vladimír Slobodník | vladimir.slobodnik@gmail.com

Od roku 2003 bolo tandemom krúžkovateľov (Vladimír a Roman Slobodník) na Hornej Nitre okrúžkovaných 2118 jedincov ľabtušky lesnej (*Anthus trivialis*), avšak až 98 % jedincov bolo cielene odchytených v posledných rokoch na prehrávku hlasu počas jesennej migrácie! Pre odchyt boli zvolené tri lokality, na ktorých je vykonávaný odchyt aj iných druhov vtákov (napr. *Sylvia* sp., *Acrocephalus* sp., *Phylloscopus* sp.). Odchyťová lokalita s najvyšším počtom krúžkovaných ľabtušiek sa nachádza v Hornonitrianskej kotline (48,7328681N; 18,5787408E). Ide o hnojisko, obklopené vegetáciou, ktorá je tvorená prevažne nitrofylnými rastlinami ako sú baza čierna, žihlava dvojdomá, a lebeda lesklá. Celá plocha samotnej vegetácie je, v porovnaní so susednou plochou samotného hnojiska (cca 60 × 50 m), veľmi malá (cca 50 × 20 m), čo však umožňuje veľmi efektívny odchyt, pretože vtáky koncentruje na malú plochu (obr. 1). Vtáky sú odchyťované do dvoch sietí, postavených do tvaru písmena „L“, pričom dlhšia strana je tvorená 18 metrovou a kratšia 15 metrovou sieťou s okami 16 × 16 milimetrov. Pri odchyte je využívaná reprodukcia spevu, pričom ľabtušky sú lákané trojicou od seba nezávislých zvukových zdrojov. Pre prehranie hlasu používame staré mobilné telefóny pričom jeden je pripojený k reproduktoru JBL o výkone 30 W. Prelietajúce vtáky z veľkej výšky sadajú do porastu a tak sa chytia priamo do siete, alebo sú vyplašené pri kontrole a skončia v sieti. Prehrávky hlasu často vtáky podráždia natolko, že dochádza k agresívnym interakciám počas ktorých je nemalá časť vtákov chytená do nastražených sietí. Výrazným faktorom je pri tomto druhu počasie – keďže ľabtuška lesná je druh otvorených stanovišť, ideálnym obdobím je polooblačné až oblačné ráno s bezvetriem, ktoré má vplyv jednak na viditeľnosť sietí ako aj na šírenie reprodukovaného hlasu. Počasie môže zapríčiniť zníženie efektivity odchyty, hoci druh lokalitou môže početne prelietaať.

Uvedená metodika odhalila mimoriadnu početnosť, ktorú tento druh dosahuje v čase jesennej migrácie pri prelete Hornonitrianskou

Obr. 3: Dynamika migrácie *Anthus trivialis* Hornonitrianskou kotlinou (n=2071)

kotlinou (viz graf). Maximálne bolo za jedno doobedie okrúžkovaných 120 jedincov (7. september 2019), podobné počty ďalej napr. 2. septembra 2019 (118 ex.), 2. septembra 2018 (108 ex.), 30. augusta 2018 (92 ex.). Z hľadiska dynamiky migrácie môžeme potvrdiť, že ťah začína v prvej dekáde augusta, vrchol prebieha na prelome augusta a septembra a doznieva v októbri. Počty odchytených jedincov môžu byť ovplyvnené vyšším úsilím v období vrcholu migrácie na úkor ostatného obdobia (napr. začiatkom októbra sa krúžkovatelia venujú ťahu *Prunella modularis* a odchyty ľabtušiek sú minimalizované). Zaujímavá je proporcia resp. zastúpenie adultov a juvenilov. Adulty tvoria 14 % odchytených jedincov, pričom najvyššie zastúpenie majú v závere septembra (25 %).

Z hľadiska spätných hlásení disponujeme zaujímavým údajom o vtákovi migrujúcom z Fínska ktorý bol 25. augusta 2016 označený neďaleko mesta Hämeenlinna (kraj Kanta-Häme), pričom bol u nás kontrolovaný 9. septembra, po 15 dňoch a vzdialenosti preletu 1436 kilometrov. Tento kontrolný odchyt naznačuje rýchlu migráciu druhu, pričom sa odchyty tých istých jedincov prakticky neopakujú ani v rozmedzí dňa či dvoch. Výnimku tvorí adult, ktorý bol označený 13. septembra a kontrolovaný o 13 dní neskôr (26. 9. 2019).

Obr. 1: Odchyťová plocha ľabtušiek v blízkosti poľného hnojiska v katastri obce Koš, okres Prievidza

Foto: Roman Slobodník

Barevné značení jeřábů

Markéta Ticháčková | marketa.tich@seznam.cz

Petr Lumpe | petr.lumpe@nature.cz

Jeřábi s pestrobarevnými kroužky na nohou se stále častěji objevují na různých místech naší republiky. Souvisí to s vyšším počtem okroužkovaných jeřábů, novým výskytem subadultních jedinců na našem území a mírnými zimami, kdy stále více jeřábů zůstává ve střední Evropě.

V ČR se barevné kroužkování jeřábů provádí od roku 2002 a všichni jeřábi byli kroužkováni jako mláďata. Podmínky barevného značení jeřábů podléhají pokynům Evropské skupiny na ochranu jeřábů. Ke kroužkování se používají celobarevné plastové kroužky sedmi barev typu ELSA, u nichž dochází od roku 2020 ke zvětšení vnitřního průměru pro lepší ochranu patního kloubu. V Evropě tento způsob značení využívají všechny země kromě Polska, které stále používá alfanumerické odečítací kroužky, ačkoliv se u jeřábů neosvědčily, protože na větší vzdálenost, při které jsou jeřábi obvykle pozorováni, jsou nečitelné.

Mezi lety 2002 a 2016 u nás bylo barevně označeno 22 jeřábů a za poslední tři roky, kdy probíhá projekt CraneLife, podporovaný Zoo Ostrava a německou jeřábí skupinou Kranichschutz Deutschland, se podařilo tento počet více než zdvojnásobit a do konce roku 2019 okroužkovat 31 jeřábů. Celkem je v současnosti barevně označeno 53 jedinců.

Větší množství kroužkovanců z posledních tří let začíná přinášet i zajímavější výsledky. Tradiční migrační trasa ze severních Čech vede nejprve na sever za hranice s Německem – do Sasku a na jih Braniborska. Pak teprve pokračují jihozápadním směrem přes Německo a Francii do tradičních zimovišť v jižní Francii nebo Španělsku. Zálety našich kroužkovanců do severní části Německa jsou poměrně vzácné, v Dolním Sasku byla pouze tři pozorování od dvou jedinců a v Meklenbursku-Předním Pomořansku byl doposud pozorován jen jeden náš kroužkovanec, a to v únoru 2020. Jediný záznam také pochází z Bavorska. Bohužel byl tento jeřáb, označený 14. 6. 2017 na Českolipsku, nalezen mrtvý po nárazu do elektrického vedení 23. 4. 2019. Od října 2017 do prosince 2018 byl přitom pozorován v Sasku, v místech obvyklých shromaždišť.

Kromě barevného značení využíváme také sledování pomocí GPS-GSM telemetrie, kterou podporuje Zoo Ostrava. První jeřáb byl takto označen 2. 8. 2017 na Českolipsku. Ačkoliv na podzim tradičně odlétl na sever na shromaždiště v Německu, na první zimu se vrátil s rodičovským párem a společně přezimovali nedaleko svého hnízdiště. Podobnou strategii ve stejném roce zvolil i další pár s barevně kroužkovaným mláďetem z Českolipska. V následujících dvou zimách pak jeřáb s vysílačem zimoval v Polabí ve východních Čechách.

Migraci až do Španělska jsme podrobně sledovali u jeřába, který byl označen vysílačem v roce 2018 na Osoblažsku. Tento jedinec nám ukázal pro naše jeřáby dosud neznámá shromaždiště např. v Polsku severně od Wroclavi v údolí řeky Baryczy nebo v centrální Francii v údolí řeky Loiry. V první zimě doletěl až na Pyrenejský poloostrov a druhou zimu zůstal v jižní Francii.

Díky barevnému značení a vysílačům můžeme pozorovat, že jeřábi, ať už ze severních, jižních či východních Čech a Slezska, se nejprve vydávají na shromaždiště severně od svých hnízdišť. Zatímco dříve se pravděpodobně všichni vydali ze shromaždišť jihozápadním směrem do tradičních zimovišť, v současnosti tuto trasu absolvují pouze někteří. Jiní zůstávají přes zimu na shromaždištích a někteří se dokonce vrací zpět do oblasti hnízdiště.

K ukládání a zpracování všech pozorování barevně značených jeřábů slouží databáze iCORA (www.icora.de), kterou spravuje Kranichschutz Deutschland. Zde je evidováno okolo 1500 zpětných hlášení, nejvíce z Německa (více než 800), okolo 400 z ČR, 165 z Francie,

Hlavní migrační trasy jeřábů označených v ČR. Do španělských zimovišť však dorazí jen velmi malá část z nich. Většina ptáků stráví zimu již na některé ze zastávek v jihozápadní a střední Francii nebo zůstává na shromaždištích v Německu, někteří se i vrací do Česka.

Obr. 1: Jeřábi označení v ČR mají na levé noze českou národní kombinaci bílá-červená-bílá a na pravé noze trojbarevný individuální kód. Nad prsty je hliníkový kroužek typu Y (dříve používaný typ BX je malý). Mláďata je vhodné chytat nejdříve ve stáří pěti týdnů, aby byla již dostatečně silná. Horní hranice je limitována fyzickými schopnostmi kroužkovatele a dobou vzletnosti mláďete v devátém týdnu.

Foto: Petr Lumpe

přibližně 70 ze Španělska a nejméně z Polska – ani ne 5, ačkoliv víme, že tam někteří naši jeřábi tráví několik měsíců v roce. Počet zpětných hlášení je také dán počtem aktivních pozorovatelů, kterých je mnoho v Německu, ale v Polsku naopak chybí. Pro správné hlášení je zapotřebí vždy bezchybně odečíst tři barvy na levé noze a tři barvy na pravé, a to odshora dolů! Každý záznam je důležitý, především pokud obsahuje i doplňující údaje, jako je např. velikost hejna nebo biotop. Pozorování je možné zadávat buď přímo do internetové databáze iCORA (www.icora.de), která ale není v češtině, nebo zasílat na adresu koordinátorky barevného značení (marketa.tich@seznam.cz), případně na adresu Kroužkovací stanice Národního muzea. Děkuji mnohokrát všem odečitatelům!

Jiří Formánek (uprostřed) patřil k tzv. garážníkům, kteří ručně vyráběli kroužky v garáži na Libeňském ostrově v Praze. Záběr pochází z března 1953, kdy se spolu s Miloslavem Nevrlým (první zleva) a ing. Ottou Kadlecem (zcela vpravo) vypravili na slavníky modráčky do Modřan.

Foto: Vladislav Bureš

K devadesátinám Jiřího Formánka

Jaroslav Cepák | jaroslav.cepak@nm.cz

Počátkem února se dožil neuvěřitelných devadesátin dlouholetý vedoucí Kroužkovací stanice Národního muzea, dr. Jiří Formánek. U příležitosti kulatých jubileí se tradičně sluší „projít“ zásadní mezníky jubilantova života. Já, jako jeho následovník, bych se ale přidržel spíše jeho kariéry v oboru a v Národním muzeu a přidal i pár vzpomínek na společně prožité chvíle.

„Velitel“, jak ho my, služebně mladší, titulujeme, nastoupil do nově vzniklé Kroužkovací stanice Národního muzea v roce 1965. Ač v pořadí třetí vedoucí kroužkovací stanice (po dr. Jirsíkovi a ing. Kadlecovi), byl de facto prvním profesionálem, který měl stanici v „popisu práce“. Jeho předchůdci totiž vedli kroužkovací stanici na dobrovolnické bázi, což nám v dnešní době zní téměř neuvěřitelně. Plný elánu se s mladickou vervou vrhl do organizace kroužkování. Mezi jeho první počiny patřilo zavedení nového systému archivace kroužkovacích seznamů, který umožnil mnohem rychleji vyhledávat v narůstajícím počtu záznamů okroužkovaných ptáků, a vytvoření kartotéky zpětných hlášení. Kroužkovatele se postupně snažil motivovat ke specializaci na jednotlivé druhy a skupiny. Sám pokračoval především v kroužkování čápů bílých v jižních Čechách a později i slaviček modráček na Postřekově, kam jezdil se svým kolegou z kroužkovací stanice dr. Jaroslavem Škopkem. V terénu bylo jeho parketou především chytání do sklopek – nárazové sítě v podstatě nepoužíval. Jméno Jiřího Formánka je spojeno i s vynikajícími fotografiemi. Všeobecně je známá např. jeho nádherná fotografie samce

modráčka tundrového z Krkonoš. Jeho specialitou však byla „hnízdečka“. Ve vyhledávání hnízd pěvců byl skutečným mistrem a dovedl o něm barvitě vyprávět. Teprve nedávno (2017) spatřila světlo světa jeho fotografická kniha Hnízda pěvců České republiky. Po odborné stránce je bezesporu jeho největší zásluhou zpracování kapitol věnovaných tahu v kompendiu Fauna ČR – Ptáci v 70.–80. letech minulého století. Jedná se o vůbec první kompletní přehled problematiky migrace našich ptáků na základě výsledků získaných individuálním značením. Jaký obrovský kus práce se za tím skrývá, pochopíme při pohledu na mapy migrace jednotlivých druhů. Všechny byly totiž kresleny autorem ručně tuší, bez mapového software a excelových tabulek! Jeho obrovské znalosti a přehled jsme ocenili i při přípravě „migračního atlasu“ vydaného v roce 2008, jehož je spoluautorem.

Všechny, kteří „velitele“ osobně poznali, zaujala jeho bezstarostná, nekonfliktní a přátelská povaha snoubená s elegantním vystupováním. Typickým rysem jeho osobnosti je nedělat si z problémů těžkou hlavu, lépe řečeno si je vůbec nepřipouštět. Jako student, navštěvující často stanici v Hostivaři, civilní vojín v dobách, kdy zde ještě sídlila ČSO, a později i pracovník KS jsem s ním prožil hodně času a nevzpomínám si, že bych ho někdy zažil rozčileného. Jeho vrstevník doc. Vladimír Hanák ho nazval „věčným jinochem“, což platilo nejen pro jeho vystupování, ale i fyzickou kondici. I po sedmdesátce při dobíhání tramvaje držel s námi mnohem mladšími krok. Jeho fyziku a pozitivní mysl dobře ilustruje i příhoda téměř 30 let stará. Jako mladý kroužkovatelský elév jsem tehdy pozval „pány doktory“ z kroužkovací stanice doprovázené Mirkem Jelínkem na lokality modráček v okolí mého rodiště na Třeboňsku. Jara tenkrát ještě měla normální průběh a kolem 20. dubna byl jeden z prvních opravdu teplých dnů. Po brzkém ranním vstávání a dopoledním brodění v litorálech rybníků nás silné jarní slunce zmohlo a ulehli jsme k odpočinku pod duby na hrázi jednoho z rybníků poblíž Nové řeky. Za hlasu první hrdličky divoké jsme všichni spokojeně usnuli. Tedy všichni... Probudilo nás tleskání a veselý hláhol. Otevřel jsem oči a uviděl velitele pobíhajícího v, pro něj typických, kraťasech. „Pánové, pánové, co to je, vstáváme! Položil jsem do vrbiček pod hrází deset sklopek, mám jednu kontrolu, támhle visí v pytlíku. Ozývají se tam ještě minimálně dva samci, zkuste něco natáhnout!“

Setkání po 63 letech: Jiří Formánek a Miloslav Nevrlý (vpravo) se sešli na vánočním večírku v kroužkovací stanici v prosinci 2016

Foto: Alena Klvaňová

Kříženci vlaštovky obecné a jiříčky obecné

Václav Jelínek | vasekjelinek@gmail.com

Tomáš Albrecht, Pavel Munclinger

Jedním z největších překvapení, které v poslední době přineslo zkoumání přírody, je, že se jedinci různých druhů mohou navzájem křížit a docela často tak i opravdu činí. Nepřekvapí tedy, že s rostoucími znalostmi a schopnostmi kroužkovatelů se v posledních letech začaly objevovat zprávy o odchycích různých ptačích kříženců. Koneckonců i prvnímu z autorů se 29. 3. 2015 podařilo odchytit doma u krmítka křížence zvonka zeleného se stehlíkem obecným, navíc mladého jedince bez jakýchkoli známek chovu v zajetí. Hybridní překvapení tak na každého z nás může čekat přímo před nosem. Zřejmě nejčastěji se můžeme setkat s křížencem vlaštovky obecné a jiříčky obecné. Poznat křížence není nikterak složité, a pokud jsme na jeho výskyt připraveni, často jej rozpoznáme na první pohled. Jako v jiných podobných případech je vzhled kříženců vlaštovky a jiříčky kombinací obou rodičovských druhů, což vynikne především u dospělých jedinců. Stručně se dá říci, že se jedná o zvláštní „vlaštovku“ s bílým kostřecem. Dalšími znaky jsou lehce rezavé hrdlo a čelo (jako u vlaštovky), naznačené

Obr. 1: Porovnání mláděte vlaštovky (vlevo) a křížence vlaštovky a jiříčky ve stáří 6 dnů (vpravo)

Foto: Karel Pithart

lemy TL (jako u jiříčky), menší vidlička ocasu než u vlaštovky a opeřený běhák (jako u jiříčky). Všechny tyto znaky jsou ovšem značně variabilní a je třeba se zaměřit na kombinaci všech znaků. Nevzletná hybridní mláďata na hnízdě pak mají navíc „jiříčkovsky“ temně žluté koutky zobáku na rozdíl od spíše béžových koutků vlaštovek. Od pátého až šestého dne věku je dobře patrný bílý kostřec hybridů. Je však třeba dát pozor na netypicky zbarvené vlaštovky. Přání je často otcem myšlenky a ne každý jedinec, který nám na první pohled přijde zvláštní, musí být nutně křížencem. Velkým varováním by nám mohly být údaje v literatuře o odchycích kříženců vlaštovky či jiříčky s břehulí říční. Žádný z těchto hybridů však nebyl nikdy potvrzen geneticky a fotografie ptáků spíše naznačují, že se jedná o netypicky zbarveného jedince vlaštovky. Rozhodně se tedy vyplatí každého zvláštního odchyceného ptáka důkladně nafotit z několika různých úhlů.

Poměrně častý výskyt kříženců vlaštovky a jiříčky u nás zcela odpovídá údajům z literatury. Po nahlédnutí do „bible“ ptačích hybridizací se zdá, že různé druhy vlaštovkovitých se navzájem kříží docela ochotně. Nejvíce záznamů však máme právě o křížencích vlaštovky a jiříčky s výskytem od Ruska a Skandinávie až po Zambii. Přesná frekvence výskytu hybridů je však stále velkou neznámou. Z odchytů na nocovištích se frekvence pohybují od jednoho procenta do pouhých setin procent odchycených ptáků. I další zásadní otázky týkající se křížení vlaštovky a jiříčky zůstávají nezodpovězeny. Například nevíme, zda je křížení asymetrické, tedy zda jde např. jen o křížení samce jiříčky se samicí vlaštovky, zatímco samci vlaštovek spořádaně kopulují jen se samičkami svého druhu.

Otázkou zůstává, proč ke křížení vlastně dochází. S častým vysvětlením pomocí tzv. Hubbsova principu (tedy že k hybridizaci dojde, pokud se jedinec ocitne v prostředí, kde jsou jiní jedinci jeho druhu velmi vzácní nebo úplně chybí) zde nevystačíme. Hybridy nacházíme na místech, kde jsou oba rodičovské druhy běžné. Těžko také předpokládat pouhou chybu ve volbě partnera. U vlaštovek se navíc zdá být volba partnera vysoce sofistikovanou záležitostí, která již vystačila na řadu publikovaných studií. Možnou odpověď na obě otázky nabízí jeden poněkud málo důvěryhodný autor v podobě vlastních pozorování velkého sexuálního apetitu samců jiříček, kteří se často dopouštěli vynucených kopulací (znásilnění samic), dokonce i na samicích vlaštovek. Ty tak bohužel neměly nejmenší šanci uplatnit své představy o dokonalém partnerovi. Pro tuto hypotézu by svědčil i fakt, že hybridy vlaštovky s jiříčkou byli zaznamenáni pouze v hnízdech vlaštovek. Nutno však poznamenat, že mláďata v hnízdech jiříček nejsou pro kroužkovatele dobře dostupná a kříženci by tam snadno mohli uniknout pozornosti.

Velmi málo také víme o pohlaví kříženců. Dle mnohokrát ověřeného Haldaneova pravidla mívá u mezidruhových křížení jedno z pohlaví větší problémy, ať už se to týká sterility nebo životaschopnosti. Tato nepříjemná nevýhoda se většinou týká heterogametického pohlaví, tedy pohlaví s různými pohlavními chromosomy. Zatímco u savců tedy bývají neblaze postiženi hybridní samci s pohlavními chromosomy XY, u ptáků se naopak jedná o samice s chromosomy ZW.

K zodpovězení zmíněných otázek nám mohou zásadně pomoci molekulární analýzy. Z malých vzorků krve či perí dokážeme určit nejen pohlaví hybridního jedince, ale jsme schopni i jednoznačně určit, který z rodičovských druhů byl otcem. Mnoho zajímavého se můžeme dozvědět i ze vzhledu kříženců. Koneckonců i otázka frekvence výskytu kříženců vlaštovky a jiříčky stále zůstává nezodpovězena.

Na území ČR se nám zatím podařilo získat údaje o 22 odchycených křížencích vlaštovky s jiříčkou. Přesné biometrické údaje, fotografickou dokumentaci a genetický vzorek máme však pouze od části těchto jedinců. Chtěli bychom proto požádat všechny kroužkovatele o spolupráci při dalším výzkumu hybridů vlaštovky s jiříčkou. Podrobnější fotografická dokumentace k tomuto článku je dostupná na webu www.krouzkovaniptaku.cz, doporučený postup při odchytu křížence se objeví registrovaným kroužkovatelům po přihlášení. Prosíme kroužkovatele, aby v případě odchytu dodržovali postup získali z odchyceného jedince cenné biometrické a další údaje (délka křídla, ocasu, hloubka vidličky, tučnost, hmotnost atd.) a v neposlední řadě pořídili co nejlepší fotodokumentaci všech diagnostických znaků. Prosíme také kroužkovatele, kteří mají údaje o odchycích kříženců vlaštovek a jiříček z minulosti a které jsme ještě nekontaktovali, aby se nám ozvali (vasekjelinek@gmail.com), případně kontaktovali kroužkovací stanici. Každý takový údaj bude velice cenný a může přinést zajímavé výsledky. O výsledcích srovnávacích i genetických analýz budeme průběžně informovat například na aktivech kroužkovatelů.

Obr. 2: a) Dospělý (+1K) kříženec vlaštovky a jiříčky, b) juvenilní (1K) kříženec vlaštovky a jiříčky, c) juvenilní jiříčka obecná, d) juvenilní vlaštovka obecná

Foto: M. Ticháčková, Z. Tůma, F. Buben a V. Jelínek

Klíč k určování věku mláďat vlaštovek

Václav Jelínek | vasekjelinek@gmail.com
Karel Pithart | pith@volny.cz

Ačkoliv kroužkování ptáků stále přináší zajímavé výsledky o ptačí migraci, s nástupem moderních metod (telemetrie, analýzy izotopů, využití radarů apod.) se jednou z hlavních rolí kroužkování stalo sledování hnízdních populací ptáků – např. zjišťování meziročního přežívání a hnízdní produktivity v programech RAS a CES.

Kvalita a hodnota získaných dat se zkrátka neměří v kilometrech mezi místy kroužkování a kontrolního odchytu, ale tím, co nám mohou o biologii daného druhu nakonec prozradit. Proto také dnes odchycené jedince běžně měříme, vážíme, zapisujeme stupeň tučnosti, stav hnízdní nažiny či průběhu pelichání.

Další pomůckou, jejímž cílem je zkvalitnit práci kroužkovatelů zabývajících se

sledováním vlaštovek na hnízdištích je Klíč k určování věku mláďat na hnízdě – vlaštovka obecná. Klíč byl představen na loňském aktivu kroužkovatelů v Kostelci nad Černými lesy a mnozí kroužkovatelé ho již mají doma. Obsahuje obecnou část, popisující metodiku kroužkování mláďat vlaštovek na hnízdě a obrazovou část s fotografiemi mláďat od data líhnutí do stáří 15 dní s popisky

k přesnému určení jejich věku na jeden den.

Prosíme tedy všechny kroužkovatele, kteří se vlaštovkám věnují a systematicky nebo příležitostně kroužkují nevzletná mláďata na hnízdištích a kteří klíč ještě neobdrželi, aby kontaktovali kroužkovací stanici. Klíč jim pak bude obratem zaslán. Zároveň prosíme všechny kroužkovatele, aby kromě určování věku mláďata vlaštovek zároveň vážili stejným způsobem, jako nyní běžně činí při kroužkování dospělých jedinců. Díky přesně sbíraným, zapisovaným a standardizovaným údajům o stáří a hmotnosti kroužkovaných mláďat tak budeme časem moci odpovědět například na to, jak datum líhnutí a kondice mláďat na hnízdě ovlivňuje jejich vzhled po vyvedení (např. délku křídla) a především jejich přežívání.

Pěnice černohlavá

Petr Klvaňa | petr.klvana@nm.cz

Pěnici černohlavé se v Evropě během posledních desetiletí věnuje zvýšená pozornost, a to zejména v souvislosti se změnou zimovišť u části středoevropské populace. Velkou výhodou je fakt, že se jedná o běžně hnízdící druh, jenž poměrně výrazně přibývá v řadě evropských zemí.

Změna zimovišť na SZ souvisí do velké míry s původním migračním rozhraním jedinců

táhnoucích na zimoviště JZ nebo JV migrační trasou. Centrum migračního rozhraní se pohybuje kolem 13. stupně východní délky a zasahuje i na velkou část Čech. Tato situace nám umožňuje zkoumat pomocí kroužkování celou řadu aspektů, které s výrazně odlišnou polohou nových zimovišť souvisí. Počty okroužkovaných pěnic černohlavých se výrazně zvýšily ve druhé polovině 90. let 20. století. V roce 1999 bylo poprvé okroužkováno více než 5000 ex., v roce 2008 pak byla překonána hranice 10 tisíc ex. a následně v roce 2014 padla hranice 20 tisíc okroužkovaných pěnic.

Jaro

Období přiletu na hnízdiště hraje v migrační strategii pěnice černohlavé důležitou roli. Bylo doloženo, že na hnízdiště přilétají nejdříve jedinci z britských zimovišť, kteří se navíc odlišují i svými rozměry. Počty odchycených pěnic v příletovém období se u nás v posledních 10 letech pohybují kolem 1200 ex., což představuje v průměru necelých 8 % všech okroužkovaných ptáků. Bylo by jistě cenné zaměřit se na pravidelně sledovaných lokalitách (kde je naděje, že budou ptáci kontrolováni jako hnízdící) na jarní přiletu a pečlivě proměření odchycených jedinců.

Hnízdni období

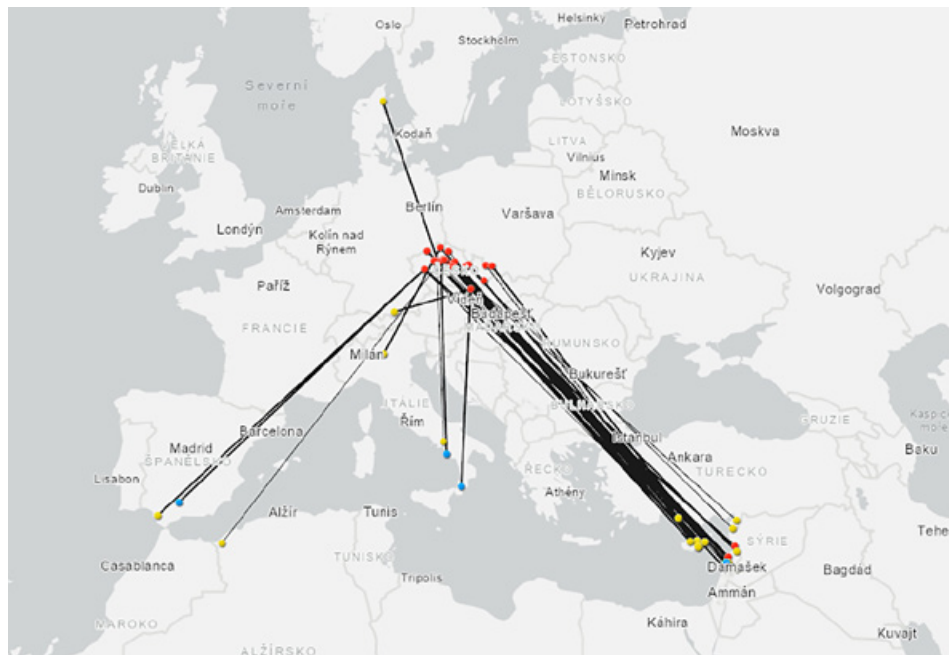
Byť je pěnice černohlavá hojným druhem, počty okroužkovaných mláďat jsou velmi nízké, mezi našimi pěnicemi dokonce nejnížší. Zatímco v 80. letech 20. století bylo v průměru okroužkováno 356 pull. ročně, za posledních 10 let je to pouze 61 pull. za rok. Údaje získané při kroužkování mláďat, které poskytují řadu cenných informací (o načasování hnízdění, disperzi mláďat nebo jejich návratnosti), nám tak v posledních desetiletích citelně chybí. Při odchycích hnízdících dospělců (s hnízdni nažinou, zduřelou kloakou) je pro následné analýzy velmi užitečné označit status jedince jako hnízdící. Hnízdni období také poskytuje šanci pro sledování pelichání dospělců a mladých ptáků.

Podzim

Sledování dynamiky podzimního průtahu pěnice černohlavé na našem území se daří jen na několika málo lokalitách. Cenná data však přinášejí pouze akce, kde je kladen důraz na přesnou metodiku a také dlouhodobost odchytů. Pro cenná srovnání průtahu v různých částech ČR chybí zejména akce z Moravy a Slezska.

Zima

Byť je pěnice černohlavá tažným druhem, jsou u nás známa místa jako např. zámecký park v Lednici, kde pěnice zimují nejméně od poloviny 20. století (blíže článek v *Kroužkovateli* č. 23). Pozorování v období od listopadu do února jsou však v posledních desetiletích čím dál častější i jinde v ČR. I přes značné odchytové úsilí se ale zatím nepodařilo prokázat původ zimujících ptáků. Nedaří se zatím ani uspokojivě porozumět vazbě na zimoviště a faktorům, které ji ovlivňují, či získat dostatečné informace pro stanovení přežívání zimujících ptáků. Z tohoto důvodu je každý odchyt v zimním období cenný, a pokud máme možnost odchytit zimující pěnici černohlavou, určitě bychom neměli váhat! ➤

Mapa 1: Nálezy naší hnízdni populace v letech 1934–1970 na podzim (žlutě), v zimě (modře) a v hnízdni době (červeně)

Autor: D. Branišová

Mapa 2: Nálezy naší hnízdni populace v letech 2010–2018 na podzim (žlutě), v zimě (modře) a na jaře (zeleně)

Autor: D. Branišová

Výzva ke spolupráci

Tomáš Bělka | tomas.belka@tiscali.cz

Za dobu činnosti kroužkovací stanice bylo označeno celkem 1562 dospělých kání rousných. V letech 2003 až 2019 čeští kroužkovatelé na území ČR odchytili a okroužkovali 846 dospělých kání rousných. Zvláště od roku 2011 je každoročně odchyceno v průměru přes 80 exemplářů s vrcholem v roce 2012, kdy se podařilo chytit 141 kání rousných. Do rukou se tak českým kroužkovatelům dostává unikátní materiál, který je škoda více nevyužít. Nepochybuji, že většina ptáků je změřena a zvážena. Mnozí si možná všimli, že někteří ptáci na zimovišti dokonce mohou pelichat. Vzhledem k tomu, že se jedná o nepříliš prozkoumaný fenomén, chtěl bych vás poprosit o spolupráci.

Při chytání si všimněte, zda ptákům nechybí nebo nedorůstají velká pera v křídlech či na ocase. Mnozí kroužkovatelé si chycené ptáky fotí. V tom případě mi fotografie ke studiu prosím buď pošlete, nebo sami prohlédněte, zda káně na fotkách nepelichá. Samozřejmě se může lišit strategie pelichání mezi adultním samcem a samicí a u nedospělých ptáků. Proto je potřeba se zaměřit na co nejpřesnější určení pohlaví a stáří. U pelichajících ptáků je potřeba si poznačit, která letka pelichá (počítejte prosím vždy od středu křídla k vrcholu u ručních letek a od středu křídla k tělu u loketních letek, u ramenních letek od svrchní ke spodní). Obzvláště pečlivě prohlédněte ocas, poněvadž to bude pravděpodobně ta část těla, kterou káně rousné mohou nejčastěji pelichat na zimovišti. U dorůstajících per označte zlomkem jejich současnou délku ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ apod.). Samozřejmě mě zajímají i ptáci, kteří u nás nepelichají, to proto, aby bylo možné stanovit četnost tohoto fenoménu u zimujících či protahujících ptáků.

Pokud máte o spolupráci zájem, prosím, sdělte mi to. Pošlu vám jednoduchý protokol s instrukcemi, do kterého budete moci snadno doplnit získané informace o odchycených jedincích a o pelichání.

Ovlivňuje juvenilní pelichání meziroční přežívání?

Výzva k sledování pelichání

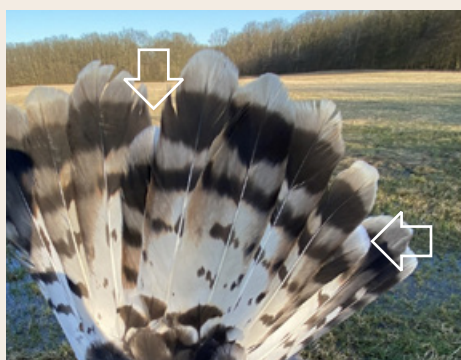
Zdeněk Valeš | zetval@volny.cz

Výměna perí je každoroční náročný proces, který ptáky stojí spoustu času a energie. Jeho zdárný průběh je však podmínkou samotného přežití a rozmnožování v následujícím hnízdním období. Průběh postjuvenilního pelichání (dále jen pelichání) by tak mohl být jedním z faktorů, který ovlivňuje pravděpodobnost přežití zimy u mladých jedinců.

V anglické výzvě otištěné v časopise *Life cycle* se kolegové rozhodli tomuto tématu více věnovat a zapojit kroužkovatele do sběru dat. Za

Co sledujeme

1. Pelichání odečítáme v listopadu a v únoru (lze spojit s odchty na krmítkách).
2. Zaznamenáváme rozsah pelichání loketních krovek a per aluly společně s délkou křídla a váhou.
3. Sledujeme i pelichání ocasních per a terciálních letek.
4. Důležité je sledovat rozsah pelichání obou křídel, protože se může stát, že pelichání bude asymetrické. Do programu RINGS lze zaznamenat pouze jedno křídlo, a tak při asymetrickém pelichání zapíšeme vždy to, kde je více nepřepelichaných per.

Ocas dospělého samce káně rousné se dvěma dorůstajícími pery; Drahoš (PA), 5. 3. 2020

Foto: Tomáš Bělka

Obr. 1: Křídlo sýkory modřínky s nedokončeným postjuvenilním pelicháním. Šipkou jsou označena nepřepelichaná pera aluly.

Foto: Zdeněk Valeš

cílový druh vybrali sýkoru modřínku, která se jeví jako ideální nejen pro vysoký počet každoročně odchycených jedinců, ale i díky poměrně snadnému odlišení již přepelichaných per. Navíc většinou hnízdí pouze jedenkrát do roka, a tak mladí ptáci pocházejí z přibližně stejného období. Vycházeli z předpokladu, že rozsah pelichání určuje kvalitu jedince a nepřímo určuje i čas opuštění hnízda. Tedy že ptáci s větším počtem nepřepelichaných per mají horší kondici nebo pocházejí z pozdních hnízd. To by je mělo znevýhodňovat a zapříčinit nižší pravděpodobnost přežití zimy. Pokud je předpoklad správný, lišil by se průměrný počet přepelichaných per mezi dvěma odchytovými termíny, které probíhají v listopadu a únoru.

Projekt mě zaujal natolik, že jsem se rozhodl problematice také věnovat. Pelichání u mladých modřínek sleduji již druhým rokem na své lokalitě u středočeských Řevnic. Odchyty provádím u krmítka instalovaného vedle rákosiny, u které se zdržují větší počty modřínek. Ve sledovaných měsících jsem v prvním roce odchytily 35 a v druhém 15 mladých modřínek. Mezi nimi bylo 6 ne zcela přepelichaných jedinců v listopadu a shodný počet i v únoru. Z toho jeden byl retrapem z předchozího listopadu. Je jasné, že teprve větší datový soubor může zpřesnit informaci, u kolika juvenilních jedinců dochází k neúplnému přepelichání, a zda má opravdu vliv na jejich zapojení do populace. Získat dostatečně velký vzorek však lze jen s přispěním co nejvíce kroužkovatelů.

MIX
Papír z odpovědných zdrojů
FSC® C100605

Kroužkovatel – zpravodaj Společnosti spolupracovníků
Kroužkovací stanice NM

Vydává Společnost spolupracovníků Kroužkovací stanice
Národního muzea, Hornoměřcholská 34, 110 00 Praha 10

Výkonný redaktor: Petr Klvaňa

Redakční rada: Alena Klvaňová, Miroslav Jelínek,
Zdeněk Valeš, Peter Adamík, Jaroslav Koleček, Karel Pithart

Grafický návrh a sazba: Jiří Kaláček

Tisk: dhMedia, s. r. o., Praha

Kroužkovatel uveřejňuje:

- Informace z Kroužkovací stanice NM
 - Informace ze Společnosti spolupracovníků KS NM
 - Příspěvky zaměřené na metodiku odchytu a určování stáří a pohlaví ptáků
 - Příspěvky zabývající se problematikou tahu ptáků
- Náplní podzimního čísla je Zpráva Kroužkovací stanice za předchozí rok. Rukopisy příspěvků zasílejte elektronicky na e-mailovou adresu Kroužkovací stanice: krouzkovaci_stanice@nm.cz.
Náklad: 550 výtisků, ISSN 1803-1552

